

BAKİ DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

**İLƏHİYYAT
FAKÜLTƏSİNİN
ELMİ MƏCMUƏSİ**

№ 25 • İYUN (HAZİRAN) 2016

ŞEREF HAN-İ BİTLİSİ'NİN "ŞEREFNAME" ESERİNE TARİHSEL BAKIŞ

*Erhan Çağlayan**

Anahtar kelimeler: kaynak, el yazma, metin, çeviri

Açar sözlər: qaynaq, əlyazma, mətn, tərcümə

Ключевые слова: источник, рукопись, текст, перевод

Keywords: source, manuscript, text, translation

Giriş

XIX. yüzyılda Osmanlı imparatorluğu ve Kaçarların İran'ında iç çekişmeler ve askeri başarısızlıklar günden güne artar. Her iki imparatorluğun toprakları Avrupa devletlerinin bu bölgeler için mücadele alanı haline dönüşür.

Bu dönemde Kürt halkının ulusal haklarını elde etme ve özgürlük mücadelesi de gittikçe güçlenir. XIX. Yüzyılda Kürtlerin beş büyük isyanı gerçekleşir: 1806 yılında Abdurrahman Paşa İsyanı, Bilbas aşiretinin İsyanı, Bedir Han Bey İsyanı (1843-1846), Yezdensir İsyanı (1853-1855), 1880 yılında Şeyh Ubeydullah İsyanı.

Stratejik açıdan Yakın ve Ortadoğu'nun en önemli bölgelerinden birisi olan Kürdistan'da yaşanan olaylar Avrupa devletlerinin de dikkatini çeker. Osmanlı İmparatorluğu'na ve İran'a karşı mücadelelerinde bu isyanlarından yararlanmaya çalışan Avrupalılar XIX. Yüzyıl boyunca Kürdistan'a çok sayıda tarihçi, dilbilimci, coğrafyacı göndererek bölgeyi ciddi bir şekilde incelemeye başlar. Bu yüzyılda Kürdistan'ın coğrafyası, tarihi ve kültürü ile ilgili Avrupa bilim insanlarının (d'Herbelot, Malcolm, Quatremere, Fraehn, Veliaminof-Zernof vd.) çok sayıda eserleri ortaya çıkar. Bu eserler Kürdistan Tarihi üzerine Orta Çağ kaynaklarının incelenmesi gerekliliğini ortaya koyar.

* AMEA A. A. Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun elmi işçisi

1. Şeref Han-i Bitlisi'nin Hayatı

Şeref Han-i Bitlisi (Kürtçe: Şerefhanê Bedlîsî, Farsça: خان شرف بدلیسی) Bitlis şehrinin en eski hâkimlerinden ve ünlü Rojkan aşiretinin temsilcilerinden olmuştur. Molla Mahmud Beyazidi'nin yazdığına göre, bütün Kürdistan'da sadece iki aile kendi asaleti ile Bitlis hâkimlerine rakip sayılıyordu. Bunlar, Boxtan (Cezire) ve Hakkâri hâkimleriydi. Şeref Han'ın yazdığına göre, Bitlis 760 yıl boyunca onun ecdatlarına ait olmuştur (11, s.407).

Osmanlının bölgeyi fethi sırasında Bitlis emiri bağımsızdı. Devletin Akkoyunlulara bağlılığı formal bir nitelik taşıyordu. Belirtelim ki Şeref Han-i Bitlisi'nin dedesi Emir Şeref'in döneminde de (1485-1533/34) Bitlis'in Akkoyunlulara ve Safevilere bağlılığı şartlı olmuştur (11, s.450). 1514 yılındaki Çaldıran savaşında Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim (1512-1520) tarafında savaşan Emir Şeref, Sultan Süleyman'ın döneminde (1520-1566) ise Safevilerin tarafına geçmiştir. Safevi Şahı Tehmasib'in (1524-1576) 1532 yılı 21 Eylül tarihli fermanına göre Emir Şeref, Kürdistan'daki tüm emirlerin üzerinde hâkimiyeti elde ediyordu; ayrıca Bitlis, Ahlat, Muş ve Hınıs (Xnus) vilayetlerinin yöneticiliği de ona veriliyordu (11, s.450).

1533/34 yılında yapılan savaşların birinde yenilen Emir Şeref'in yerine oğlu, "Şerefname" eseri yazarının babası, Şemseddin geçer. 1533 yılında sultan Süleyman Azerbaycan'a sefere çıkar ve Emir Şemseddin, Safevi Şahı Tehmasib'in tarafına geçer. Bunun karşılığında Şah; Serap, Marağa, Demavend, Daralmarz, Karahrud, Cahrud ve Ferahan gibi yerleri Emir Şemseddin'in yöneticiliğine verir (11, s.450). Safevilerin Emir Şemseddin'e bu kadar geniş hâkimiyet vermesi tesadüfi değildir. Kürdistan'da Osmanlı hâkimiyetinin bitmesini isteyen Şah'ın Kürt toplumunun desteğine ihtiyacı vardı.

Azerbaycan'a gelen Şemseddin, Kızılbaş Emiri ve Türk Bayandur kabilesinden olan Emir Han Musili'nin kızı ile evlenir ve 1543 yılı 25 Şubat'ında bu evlilikten oğlu Şeref Han doğar. Diğer Kızılbaş devlet görevlilerinin çocukları gibi, Şeref Han da Şah Tehmasib'in sarayında Şah'ın çocuklarıyla birlikte eğitim alır. 12 yaşına gelen Şeref Han'a Salyan ve Mahmudabad'ın (Kuzey Azerbaycan) şehirlerinin, 1556/57 yılında ise Hemedan şehrinin idaresi verilir. Bu arada Şeref Han, Hemedan emirlerinden olan Muhammed Bey'in kızı ile evlenir.

Bir süre sonra şah Tehmasib, Şeref Han'ı Kuzey Azerbaycan'a göndererek Ağdaş, Gebele ve Bakü'nün yöneticiliğini ona verir.

Şah Tehmasib'in vefatından sonra (1576) başlayan Safevi-Osmanlı savaşında (1578-1590) Şeref Han, Osmanlı Sultanı III. Murad'ın (1574-1595) tarafına geçer.

Osmanlı Sultanı, bunun karşılığında Şeref Han'ın baba yurdu olan Bitlis'i onun yönetimine bırakır. 1596 yılında, 53 yaşına gelen Şeref Han gönüllü olarak tahtını oğlu Ebu'l-Meali Şemseddin Bey'e bırakıp "Şerefname" eserini yazmaya başlar.

Şeref Han'ın ölüm tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte 1599 yılında vefat ettiği sanılmaktadır. XIX. yüzyılın sonunda Molla Mahmud Beyazidi'nin yazdığına göre, "Şeref Han'ın kabri Bitlis'tedir ve bu neslin temsilcileri halen bu şehirde kalmakta olup artık hiçbir iktidara sahip değildirlir" (11, s.76).

Belirtelim ki Şeref Han çocuk yaşlarında Safevi Şahlarının sarayında yetiştiği için çok yüksek eğitime sahip olmuştur. Genç yaşlarından başlayarak Arap ve Fars yazarlarının eserleriyle yakından tanışan Şeref Han, Kürtlerin ve Kürdistan'ın tarihi hakkında eser yazma kararını almış, ancak siyasi ve askeri kariyerinden dolayı bu planını yıllar sonra gerçekleştirebilmiştir. Şeref Han kitabı için kaynakları 1588-1596 yılları arasında toplamış, 1597 yılında kitabın birinci bölümünü, 1599 yılında ise eserin tümünü (II.Cilt) tamamlayabilmiştir.

"Şerefname" gibi bir kitabı yazabilmek için engin bilgiye, yüksek zekâya ve geniş tarih bilgisine sahip olmak gerekirdi. İşte tüm bu nitelikler Şeref Han-i Bitlisi'de bulunurdu.

2. Şeref Han-i Bitlisi'nin "Şerefname" Eserinin Farsça Metninin Yayımlanması

1776 yılında d'Herbelot adlı yazarın "Doğu Kütüphanesi" adlı eserinin yayımlanmasından sonra Avrupalılar XVI. yüzyılın sonlarında Kürt kökenli bir yazar tarafından yazılan ve Kürtlerin tarihi ile ilgili yazılmış bir eser hakkında bilgi sahibi olurlar. Farsça yazılmış bu eserin adı "Şerefname", eserin yazarı ise yukarıda adını zikir ettiğimiz Şeref Han-i Bitlisi'dir. D'Herbelot eserin yazarı hakkında çok az bilgi verse de eser çok kısa bir süre içinde "Şerefname" adıyla Avrupalılar arasında ün kazanır.

Avrupa'da "Şerefname"nin el yazmasını elde eden ilk kişi İngiliz araştırmacısı C. Malcolm olmuştur (Bu el yazma şimdi Londra'daki Asya Kral Kütüphanesi'ndedir). İngiliz tarihçisi, İran tarihine ait "Geschichte von Persien" adlı eserinde defalarca "Şerefname"den bazı bölümleri okurlarıyla paylaşmış, fakat eserin yazarı hakkında hiçbir bilgiye yer vermemiştir (7).

Diğer bir Avrupalı yazar olan Quatremere de "İran Moğolları Tarihi" adlı eserinde "Şerefname"den alıntılar yapmıştır (6).

“Şerefname”nin Farsça metninin yayımı ilk kez 1860-1862 yıllarında Rus araştırmacısı Veliaminof-Zernof tarafından gerçekleştirilmiştir. Zernof’un bu iki ciltlik yayımı, otuz yaşındayken Rusya Bilimler Akademisi’ne “Akademisyen” olarak seçilmesini sağlamıştır.

1931 yılında ise “Şerefname” Kahire’de Mühamed Ali Avni tarafından ikinci kez bastırılmıştır (5). Veliaminof-Zernof’un yazdığı giriş makalesi de Arapça tercüme edilerek bu yayıma eklenmiştir. Muhammed Ali Avni, Kahire yayımında iki el yazmaya dayanmıştır: Halep el yazması ve Bedir-Han’ın el yazması.

1965 yılında Tahran’da “Şerefname”nin üçüncü baskısı İran araştırmacısı Muhammed Abbasi tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu yayımda Farsça metinle birlikte, araştırmacının giriş makalesi ve kayıtları da vardır (10). Muhammed Abbasi’nin yazdığına göre, “Şerefname”nin bilimsel önemi üç hususa dayanır: 1) İlk kez bu kitapta başlıca konu olarak Kürtlerin tarihi seçilmiştir. 2) “Şerefname”de tüm Kürt aşiretlerinin tarihi verilmiştir. 3) Eser çok akıcı dille yazılmıştır ve çeviri yapılması için problem oluşturmamaktadır. Kürtlerin tarihi hakkında “Şerefname”den daha değerli bir eser yoktur” (10, s.89).

3. “Şerefname”nin El Yazmaları

Belirtelim ki “Şerefname”nin çok sayıda el yazmasının olduğu bilinmektedir. Araştırmacılar bunların sayısının 22 olduğunu belirtirler (3, s.366-368).

1) Bu eserin en mükemmel ve en değerli el yazması İngiltere’deki Oxford kütüphanesindedir. Bu el yazma 1597 yılına ait olup tam adı “Şeref-name-yi Tarih-i Kurdistan” şeklindedir. El yazma 246 sayfa ve 20 resimden oluşur.

2) Erdebil el yazmaları fonundan alınan ve şu anda Petersburg kütüphanesinde korunan el yazma 1598 yılına aittir. Bu el yazmada V. bölümden XI. Bölüme kadar büyük bir boşluk vardır.

3) 1606 yılına ait olan el yazması Kilis’te Hasan bin Nuraddin adlı biri tarafından aktarılmıştır, 327 sayfa olup hâlihazırda Oxford kütüphanesindedir.

4) 1618 yılına ait olan el yazma İngiliz araştırmacısı E. Browne tarafından elde edilmiştir ve 184 sayfadır.

5-6) 1624/25 yılına ve 1626/27 yıllarına ait iki el yazma İstanbul kütüphanelerindedir.

7-8) 1645 yılına ait (328 sayfa) ve 1669 yılına ait (369 sayfa) İsfahan el yazmaları, İngiliz Müzesindedir.

9) Paris Milli Kütüphanesindeki el yazma 243 sayfadır ve 1672/73 yıllarına aittir. Bu el yazmada VII, VIII. ve IX. bölümler yoktur.

10) "Şerefname"nin 1693 yılına ait bir yazması da ABD'nin Princeton Üniversitesi kütüphanesinde dir.

11) Dikkat çeken el yazmalardan biri de Londra'daki Asya Kral Kütüphanesinde olan el yazmadır. Bu el yazma "Şerefname" ile birlikte, 1810 yılında Muhammed İbrahim bin Molla Muhammed Hüseyin Erdalani tarafından yazılmış "Erdalan Hâkimlerinin Tarihi" eserini de içerir ve "Şerefname"nin Erdalan hâkimlerine adanmış bölümünün devamı gibi sunulur.

12, 13, 14, 15) İngiliz Müzesinde bulunan ve 1816-1835 yıllarına kadar dönemleri kapsayan 4 el yazma daha bulunmaktadır. Bu el yazmalar çok büyük kısaltmalarla verilmiştir.

16) Petersburg kütüphanesindeki "Hanıkov El Yazması" olarak adlandırılan el yazması, 1598/99 yılına ait olup el yazmanın 1836 yılında Dilmekan'da Muhammed Rıza bin Kerbela-yi Sabir Ali tarafından aktarılmış bir nüshasıdır. El yazma 1854 yılında Rusya'nın İran'daki Başkonsolosu H. Hanıkov tarafından elde edilmiştir.

17) 1862/63 yılına ait el yazma İstanbul'dadır.

18-19) Blochet tarafından bulunan Paris Milli Kütüphanesindeki iki el yazma XIX. yüzyıla aittir.

20) Oxford Kütüphanesindeki el yazmanın tarihi bilinmemektedir.

21-22) Rusya Bilimler Akademisi Asya Halkları Enstitüsü'nde 576 ve 576a sayılı iki el yazmanın tarihi bilinmemektedir. Birinci nüsha neredeyse tüm metni kapsar, ama ikinci nüsha parçalardan oluşur (11).

4. "Şerefname"nin Çeşitli Dillere İlk Çevirileri

XIX. yüzyılın ortalarına doğru "Şerefname"nin Farsça metninin yayımlanması Avrupa, Türkiye ve İran'da büyük ses getirmiş ve eserin kısa zamanda çeşitli dillere çevrilmesine sebep olmuştur. Eser ilk olarak Türkçeye çevrilmiştir. XIX. yüzyılın ünlü Kürt araştırmacısı Molla Mahmud Beyazidi, kendisinin döneminde "Şerefname"nin Türkçeye tercümesinin birkaç versiyonu olduğunu yazmıştır (1, s.79).

"Şerefname"nin Türkçeye ilk çevirileri aşağıdakiler sayılmaktadır:

- Mehmed Bey bin Ahmed Bey Mirze tarafından 1667/68 yılında tamamlanmış çeviri.
- XVII. yüzyılın 80'li yıllarında 'Şami' isimli birisi tarafından gerçekleştirilen çeviri.

1858/59 yılında Molla Mahmud Beyazidi “Şerefname”yi Kürt (Kurmanci) diline tercüme etmiştir. Tercümenin el yazması Petersburg’daki Saltıkov-Şedrin Devlet Kütüphanesi’nde, A. D. Jaba’nın el yazmaları fondundadır (11, s.21). Bu çeviri 1986 yılında Moskova’da basılmıştır.

1853-1859 yılları arasında Viyana’da G. Barb’ın yazıları yayımlanmakta olup bu yazılarda yazar, “Şerefname”nin kısa içeriğinin ve bazı bölümlerinin Alman diline çevirisini yapar. G. Barb, Bitlisi’nin eserini “Şerefname” değil, “Tarihü’l-Ekrad” olarak adlandırır (2, 1853).

1868-1875 yıllarında Petersburg Üniversitesi profesörü Charmoy “Şerefname”yi Fransız diline tercüme etmiştir. Charmoy’un anlattığına göre, o bu eserin tercümesine ömrünün 30 yılını vermiştir (4, 1868-1875).

İlginçtir ki “Şerefname”nin en geç tercümesi Arap ve Rus dillerinde olmuştur. Şöyle ki XIX. ve XX. yüzyılın başlarında artık Türkçeye ve birkaç Avrupa diline tercüme edilen “Şerefname” Arap diline 1953 yılında tercüme edilmiş ve Bağdat’ta yayımlanmıştır. Eserin Arap diline çevirisini Molla Cemilbendi Rozhbeyani yapmıştır. “Şerefname”nin Rusçaya çevirisi ise 1969-1976 yıllarında Y. İ. Vasilyeva tarafından yapılmıştır.

Sonuç

“Şerefname” eseri yazılmadan önce Kürt halkının tarihine ait bilgiler, diğer ülkelerin tarihi hakkında olan eserlerden (fragmentar bilgilerden) öğrenilmekteydi. Bu durum ise büyük bir tarihe sahip olan Kürt halkının tarihini tam araştırmak için yeterli değildi. Bu nedenle, Şeref Han-i Bitlisi’nin Kürt Halkının tarihi hakkında yeni bir kitap yazması bilim dünyasında büyük bir gelişme olmuştur.

Şeref Han-i Bidlisinin eseri sadece Kürtlerin değil, bütün Yakın ve Orta Doğu’nun ortaçağ tarihini araştırmak için birinci dereceli kaynaktır. Bu eser aynı zamanda bu bölgedeki halkların çağdaş tarihini anlamak için de değerlidir.

KAYNAKÇA

1. Jaba'nın arşivi (1865). Rusya Bilimler Akademisi Arşivi, fond 2, sıra 1, sayı 20
2. Barb H. A. (1853). Über, Die Kurden-Chronik von Scheref. SBAW, Wien
3. Storey C. A. (1935-1958). Persian Literature. A Bio-bibliographical Survey, London
4. Charmoy F. (1868-1875). Cheref-nameh ou Fastes de la Nation Hour de Par Cheref-ouddine Prince de Bidlis, Petersburg
5. The Encyclopaedia of İslam, vol. I
6. Quatremere E. (1836). Histoire des Mongols de la Perse, Paris
7. Malcolm J. (1815). The History of Persia from the Early Period to the Present Time, London
8. Sherefname (1953). History of the Kurdish Governments and Princedoms, Transl. Into Arabic and Commented by Muhammad Jemeel Bendi Rozhbeyani, Baghdad
9. Şeref Han Bitlisi (1969). Şerefname, Rusçaya çeviren Y. İ. Vasilyeva, I cilt. Moskova
10. Şerefname-yi Tarihi Müfessel Kurdistan (1343). Telif Amir Şeref Han Bidlisi, Tehran
11. Vasilyeva Y. İ. (1969). Şeref Han Bitlisi'nin Hayatı. Şeref Han Bitlisi, Şerefname, I cilt. Moskova

ÖZET

“Şerefname” ilk defa H. D. Fraehn tarafından 1826 yılında “St.-Petersburgischen Zeitung”un sayfalarında birinci dereceli tarihi kaynak olarak gösterilmiştir. 1860-62 yıllarında Rusya oryantalisti V. V. Velyaminov-Zernov “Şeref-name”nin fars metnini yayınlamıştır. 1931 yılında ise “Şerefname” Kahire’de Muhammed Ali Avni tarafından ikinci kez bastırılmıştır. 1965 yılında Tahran’da “Şerefname”nin üçüncü baskısı İran araştırmacısı Muhammed Abbasi tarafından gerçekleştirilmiştir.

“Şerefname”nin çok sayıda el yazmasının olduğu bilinmektedir. Araştırmacılar bunların sayısının 22 olduğunu belirtirler. Bu eserin en mükemmel ve en değerli el yazması 1597 yılına ait olup Oxford Bodlean kütüphanesindedir. Diğer bir el yazma 1598 yılına ait olup Petersburg kütüphanesindedir.

“Şerefname”nin çeşitli dillere çevirisi yapılmıştır. “Şerefname”nin Türkçeye ilk çevirileri aşağıdakiler sayılmaktadır: Mehmed Bey bin Ahmed Bey Mirze tarafından 1667/68 yılında tamamlanmış çeviri ve XVII. yüzyılın 80’li yıllarında “Şami” isimli birisi tarafından gerçekleştirilen çeviri.

1858/59 yılında ünlü Kürt araştırmacısı Molla Mahmud Beyazidi “Şerefname”yi Kürt (Kurmanci) diline tercüme etmiştir. 1853-1859 yılları arasında Viyana’da G. Barb’ın yazıları yayımlanmakta olup bu yazılarda yazar, “Şerefname”nin kısa içeriğinin ve bazı bölümlerinin Alman diline çevirisini yapar. 1868-1875 yıllarında F. B. Charmoy “Şerefname”yi Fransız diline tercüme etmiştir. “Şerefname” Arap diline 1953 yılında tercüme edilmiş ve Bağdat’ta yayımlanmıştır. Eserin Arap diline çevirisini ise Kürt kökenli araştırmacı Molla Cemilbendi Rozhbeyani yapmıştır. “Şerefname”nin Rusçaya çevirisi ise 1969-1976 yıllarında Y. İ. Vasilyeva tarafından yapılmıştır.

XÜLASƏ

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN "ŞƏRƏFNAMƏ" ƏSƏRİNƏ TARİXİ BAXIŞ

"Şərəfnamə" ilk dəfə H. D. Fraehn tərəfindən 1826-cı ildə "St.-Petersburgischen Zeitung"un səhifələrində birinci dərəcəli tarixi qaynaq olaraq göstərilmişdir. 1860-62-ci illərdə Rusiya şərqşünası V. V. Velyaminov-Zernov "Şərəf-namə"nin fars mətnini nəşr etmişdir. 1931-ci ildə isə "Şərəfnamə" Qahirədə Məhəmməd Əli Avni tərəfindən ikinci dəfə nəşr edilmişdir. 1965-ci ildə Tehranda "Şərəfnamə"nin üçüncü nəşri İran araşdırmaçısı Məhəmməd Abbasi tərəfindən gerçəkləşdirilmişdir.

"Şərəfnamə"nin çox sayda əlyazmasının olduğu bilinməkdədir. Araşdırmaçılar bunların sayının 22 olduğunu göstərirlər. Bu əsərin ən mükəmməl və ən dəyərli əlyazması 1597-ci ilə aid olub Oksford Bodlean kitabxanasındadır. Digər bir əlyazma 1598-ci ilə aid olub Peterburg kitabxanasındadır.

"Şərəfnamə"nin müxtəlif dillərə tərcüməsi vardır. "Şərəfnamə"nin Türkcəyə ilk tərcümələri aşağıdakılardır: Mehmed Bey bin Ahmed Bey Mirze tərəfindən 1667/68-ci ildə tamamlanmış tərcümə və XVII əsrin 80-ci illərində "Şami" adlı biri tərəfindən gerçəkləşdirilən tərcümə.

1858/59-cu ildə məşhur kürd araşdırmaçısı Molla Mahmud Bəyazidi "Şərəfnamə"ni kürd (kurmanci) dilinə tərcümə etmişdir. 1853-1859-cu illər arasında Vyanada G. Barb'ın məqalələri yayılır və bu yazılarda müəllif, "Şərəfnamə"nin qısa məzmununu və bəzi bölümlərinin alman dilinə tərcüməsini verir. 1868-1875-ci illərdə F. B. Charmoy "Şərəfnamə"ni fransız dilinə tərcümə etmişdir. "Şərəfnamə" ərəb dilinə 1953-cü ildə tərcümə edilmiş və Bağdadda nəşr edilmişdir. Əsərin ərəb dilinə tərcüməsini isə kürd kökənli araşdırmaçı Molla Cəmilbəndi Rozbəyani həyata keçirmişdir. "Şərəfnamə"nin rus dilinə tərcüməsini isə 1969-1976-cı illərdə Y. İ. Vasilyeva həyata keçirmişdir.

РЕЗЮМЕ**ИСТОРИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ СОЧИНЕНИЯ
ШАРАФ-ХАНА БИДЛИСИ «ШАРАФ-НАМЕ»**

«Шараф-наме» впервые был признан в качестве важного исторического источника Х. Д. Френом в России в 1826 году в «St.-Petersburgischen Zeitung». В 1862-62 гг. русский востоковед В. В. Вельяминов-Зернов опубликовал персидский текст «Шараф-наме». В 1931 году новое издание первого тома книги было подготовлено в Каире Мухаммед Али Авни. Второе издание книги появилось в Тегеране в 1965 году.

В настоящее время известно 22 рукописей «Шараф-наме», самым полным из которых хранится в Оксфорде, в Бодлианской библиотеке. Рукопись эта относится к 1597 году, копия же датирована 1598 г. и хранится в Государственной Публичной библиотеке им. Салтыкова-Щедрина в Петербурге.

«Шараф-наме» был переведен на несколько языков. Самые ранние переводы на турецкий язык, были выполнены Мухаммад Бек б. Ахмад-бек Мирзой в 1667-68 гг. и Шами в 1630-х годах. В 1858-59 гг. Мулла Махмуд Баязиди закончил перевод «Шараф-наме» на курдский язык (курманджи). Серия публикаций Н. А. Барба, которая появилась в Вене в 1853-59 гг. содержит немецкие переводы некоторых глав работы. В 1868-75 гг. французский перевод «Шараф-наме» был выполнен Ф. Б. Шармом. В 1950-е гг. «Шараф-наме» был переведен на арабский язык Мухаммад Джамалбенди Розбеяни Мухаммед Али Авни. В 1969-76 гг. «Шараф-наме» была переведена на русский язык Ю. И. Васильевой.

RESUME

HISTORICAL ASPECTS OF THE SHARAF-NAMAH OF SHARAF-KHAN BIDLISI

Sharaf-namah was first acclaimed as an important historical source by H. D. Fraehn in Russia in 1826 in "St.-Petersburgischen Zeitung". In 1862-62 a Russian Orientalist V. V. Veliaminov-Zernov published the Persian text of Sharaf-namah. In 1931 a new edition of the first volume of the book was prepared in Cairo by Muhammed Ali Auni. The second offset edition of the same book was published in Teheran in 1965.

At present catalogues of MSS collections of the world list and describe 22 manuscripts of Sharaf-namah, the most valuable of them being the autograph in the Oxford Bodlean Library dated in 1597 and the copy checked by the author in 1598 and deposited in the Saltykov-Shchedrin State Public Library in Petersburg.

Sharaf-namah has been translated into a number of languages. The earliest are two Turkish translations made by Muhammad Beg b. Ahmad Beg Mirza in 1667-68 and by Shami in the 1630-s. In 1858-59 Mulla Mahmud Bayazidi finished translating Sharaf-namah into Kurmandji. A series of publications by H. A. Barb which appeared in Vienna in 1853-59 contains German translations of some chapters of the work. In 1868-75 a French translation of Sharaf-namah made by F. B. Charmoy. In 1950-s Sharaf-namah was translated into Arabic by Muhammad Jemeel Bendi Rozhbeyani and by Muhammad Ali Auni. In 1969-76 a Russian translation of Sharaf-namah made by Y. I. Vasilyeva.

Çapa tövsiyə etdi: Prof. Ə.N.Dadaşov